

11. Ordlista

Approximal tandyta	De sidoytor som står i kontakt.
Bias	Systematiska fel i t ex stickprovsundersökningar.
”Bitewing”-undersökning	Röntgenbild där tandkronorna i över- och underkäken syns på samma bild.
Blindning, blint	<p>Deltagarna i en prövning känner inte till vilken behandling som ges.</p> <p><i>Enkelblindning:</i> patienterna eller prövaren känner inte till behandlingen.</p> <p><i>Dubbelblindning:</i> patienterna, prövaren och ibland även den som analyserar data från prövningen känner inte till behandlingen. Begreppet ersätts numera ofta med ”maskering”.</p>
Bonding-material	Polymermaterial avsett att binda kompositmaterial till tandytan.
Bortfall	Personer som har gått med på att delta i en undersökning men som lämnat denna innan den fullbordats.
CCT	Kliniskt kontrollerat försök.
Confounding	Föribesedd orsaksfaktor som leder till att forskningsresultat tolkas felaktigt eller ofullständigt.
Dental	Som hör till eller avser tänderna.
Dentin	Tandben.
Diffundera	Sprida sig, undergå diffusion.
Distal	Tänder eller tandytor som vetter bort från en tänkt mittlinje genom gommen (som går mitt emellan framtänderna), riktning bakåt i munnen.
DMFT/DMFS	Decayed, Missing, Filled Tooth/Decayed, Missing, Filled Surface; kariesskadad, saknad, fylld tand/yta (permanenta tänder).
dmft/dmfs	Decayed, Missing, Filled Teeth/Decayed, Missing, Filled Surface; kariesskadad, saknad, fylld tand/yta (primära tänder).
Effekt	Hur väl en medicinsk åtgärd fungerar när den undersöks i en klinisk prövning.

Effektivitet	Hur väl en medicinsk åtgärd fungerar när den är i allmänt bruk i vården.
Etiologi	Förklaring av uppkomst; läran om sjukdomsorsaker.
Fillerhalt	Halt av fyllnadspartiklar i ett kompositmaterial.
Fissurer	Fårar på tandytan, vanligast på tuggytorna.
Fissurförsegling	Tunnflytande plast som läggs i fissurerna för att förhindra kariesangrepp.
Fluoros	Mineraliseringsstörningar i emaljen genom överdosering av fluor under tandutvecklingen.
Fruktos	Fruktsocker, en enkel sockerart som förekommer i honung och många naturliga fruktsafter.
Glasjonomercement	Tandfärgat fyllnadsmaterial som innehåller bl a aluminium-silikatglas.
Incidens	Antalet nya fall av en sjukdom inom en viss population under en viss tidsperiod.
Intraoral	I munhålan.
Invertsocker	Blandning av lika delar fruktos och glukos.
In-vitro	Utanför den levande organismen, t ex i provrör.
Irreversibel	Inte omvändbar, bestående.
Kalibrera (undersökare)	Metodik att minska skillnaderna mellan undersökares bedömningar.
Klorhexidin	Bakteriedödande preparat.
Kompositmaterial	Vit tandfyllning av plastmaterial.
Kontamination	Förorening.
Lesion	Skada.
Mesial	Anger riktning mot tandbågens mittlinje, riktning framåt i munnen.
Modellstudie	Konstruerad studie.
Molar	Bakre kindtand.
Ocklusalytor	Tuggytan på kindtänderna (molarer och premolarer).
Ortodontisk apparatur	Tandställning.

Palatinalt	Insidan av tänderna, riktning mot gommen.
Parodontit	Inflammation i de vävnader som är tandens fäste i käkbenet.
Patogenes	En sjukdoms uppkomstsätt och utveckling.
Permanent tänder	Den andra omgången tänder.
pH-värde	Enhet för surhetsgraden i en lösning.
Plack	Bakteriebeläggning på tänderna.
Population	I statistiken en grupp individer eller företeelser med en gemensam mätbar egenskap.
ppm	Parts per million, ”miljondelar”.
Preeruptiv	Före tandframbrrottet (eruption).
Premolar	Främre kindtand.
Prevalens	Antalet sjuka i en viss sjukdom inom en viss population vid en given tidpunkt.
Primära tänder	Mjölktänder.
Profylax	Förebyggande åtgärder.
Prospektiv	Används för att beskriva en studies uppläggning, data samlas in efter det att studien lagts upp, framåt i tiden, motsatt: retrospektiv.
Randomisering	Förfarande vid försöksplanering, då ordningen mellan försöksobjekten bestäms slumpmässigt, t ex genom lottning.
RCT	Randomised controlled trial, en studiedesign med försöksgrupp och kontrollgrupp med en slumpmässig fördelning mellan grupperna.
Reliabilitet	Den säkerhet med vilken den undersökta egenskapen mäts, dvs mätnoggrannheten.
Remineralisering	Återuppbyggnad av tandens mineral efter en upplösning.
Retentionsförmåga	Vidhäftningsförmåga.
Retrospektiv	Som ser tillbaka, tillbakablickande; en studiedesign som analyserar redan inträffade händelser.
Rotytekaries	Karies på rotytan.
Sackaros	Rörsocker, uppbyggt av glukos och fruktos.

Sjögrens syndrom	Reumatologisk systemsjukdom som kan angripa många av kroppens organ och som bl a ger muntorrhet.
Slow-release	Avge ämnen långsamt.
Sorbitol	En sockeralkohol som förekommer naturligt i många frukter och bär.
Split-mouthdesign	Ena halvan av munnen används som experimentdel, den andra som kontroll.
Statistisk signifikans	Mått på sannolikheten att ett resultat beror på slumpen.
Stratifiering	Urval för att säkra god jämförbarhet mellan grupperna i en jämförande studie, deltagarna delas in efter t ex ålder.
Substrat	Underlag eller material som lägre organismer lever på.
Surrogatmått	Mått som har ett samband med det egentliga slutmålet för en åtgärd och som i en klinisk prövning används i stället för detta.
Tags	Porer i tandemalj efter syrabehandling.
Toxikologi	Läran om gifter och deras verkningar.
Translucens	Genomskinlighet.
Triclosan	Antibakteriellt ämne med brett spektrum, desinfektionsmedel inom sjukvården.
Validitet	Begrepp för hur väl ett test mäter det som det avsetts att mäta.
Växelbettet	Period då ett barn har både primära och permanenta tänder (cirka 6–12 år).
Xylitol	Sockeralkohol som också kallas björksocker.